

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПРАВАМИ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О. М. Яценко,
доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародної торгівлі,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
yascenko_olga@ukr.net

Розглянуті основоположні засади міжнародної торгівлі правами на об'єкти інтелектуальної власності. Підкреслена важливість наднаціональних організацій (ВОІВ, СОТ) та Угоди ТРІПС як багатосторонньої торговельної системи.

Ключові слова: міжнародна торгівля, права на об'єкти інтелектуальної власності, СОТ, ТРІПС.

Швидка активізація науково-технічного обміну стала однією з помітних рис сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин. За деякими оцінками, 80 % світової торгівлі припадає на товари, що містять інтелектуальну власність. На міжнародну передачу технологій припадає близько 7 % прибутку, одержуваного в світовому товарообігу. Сумарна вартість створюваних в світі технологій в даний час досягає 60 % величини всього суспільного валового продукту [3, с. 35]. На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах інформаційної економіки, володіння передовими технологіями і новітніми знаннями є основною умовою досягнення міжнародної конкурентоспроможності країни, а швидке зростання торгівлі результатами інтелектуальної діяльності стає найважливішим фак-

тором сучасного етапу поглиблення міжнародних економічних відносин.

Інтелектуальна власність являє собою будь-який результат творчих зусиль людини, що не має матеріальної форми й може бути застосований у виробництві і послугах, після його державної реєстрації, яка підтверджується документом про реєстрацію (патентом, посвідченням, ліцензією на право використання) відповідно до чинного законодавства. Взагалі поняття «інтелектуальна власність» включає в себе три основні елементи, а саме: інтелектуальний продукт, інтелектуальна власність та нематеріальний актив [2, с. 17].

Кожному з них можна дати своє визначення: 1) інтелектуальний продукт – продукт творчих зусиль, що має смислове значення для певного, інтелектуально підготовленого кола осіб; 2) інтелектуальна власність – сукупність прав на інтелектуальний продукт; 3) нематеріальний актив – об'єкт інтелектуальної, в тому числі промислової, власності, а також аналогічні права, визнані в установленому законодавством порядку об'єктом права платника податків [1, с. 133].

Динамізація міжнародної торгівлі правами на об'єкти інтелектуальної власності та збільшення законодавчої діяльності в галузі свідчить про важливість наднаціональних організацій (СОТ, ВОІВ та ін.) та Угоди ТРІПС як багатосторонньої торговельної системи. Інтелектуальна власність знаходиться у фокусі зусиль, щоб отримати вигоди суб'єктами економіки від інновацій й творчості в умовах глобальної економічної нестабільності, а Угода ТРІПС є інструментом сприяння торговельно-економічним відносинам у різних сферах: знаннях, вирішенні торгових суперечок з інтелектуальної власності, забезпечення країнам-членам СОТ можливостей досягнення своїх національних інтересів. Угода ТРІПС не вимагає глобальної гармонізації

законодавчої бази про інтелектуальну власність, а стимулює відповідне нормотворення в національній площині.

Так, угода ТРІПС є складовою частиною Угоди СОТ, яка набрала чинності з 1 січня 1995 р., вона визначає торговельні аспекти інтелектуальної власності, об'єкти якої часто стають об'єктами торгівлі, в тому числі і міжнародної. Члени цієї Угоди зобов'язані дотримуватися її положень і застосовувати режим, передбачений цією Угодою, до осіб інших держав, яких в Угоді прийнято називати “Громадяни” [4]. Цим терміном позначаються будь-які фізичні і юридичні особи. До інтелектуальної власності Угода відносить усі категорії інтелектуальної власності, які є предметом авторських і суміжних прав, товарних знаків, географічних зазначень, промислових зразків, патентів, топологій інтегральних мікросхем і закритої інформації.

Основним принципом Угоди є принцип національного режиму, за яким громадяни однієї країни-члена користуються в іншій країні-члені таким же правовим режимом як і її власні громадяни щодо охорони права інтелектуальної власності. До уваги приймаються лише ті винятки, які встановлені міжнародними угодами.

Другим принципом Угоди є принцип найбільшого сприяння, який встановлює, що будь-які переваги, пільги, привілеї або імунітет, надані членом Угоди громадянам будь-якої іншої держави (незалежно від членства), надаються невідкладно і безумовно громадянам усіх країн-членів за можливими окремими винятками.

Угодою встановлені обов'язкові стандарти параметрів окремих об'єктів інтелектуальної власності. Ці стандарти мінімальні, але держави, які приєдналися до Угоди, нижче зазначених в ній параметрів опускатися не можуть. Частина II Угоди ТРІПС якраз і визначає ці стандарти, які стосуються наявності, обсягу і використання прав інтелек-

туальної власності. Це означає, що в країні-члені Угоди громадяни мають бути наділені передбаченими Угодою правами. Обсяг зазначених прав має бути не вужчим за визначений Угодою. Чинне законодавство країни-члена Угоди має забезпечити реальне виконання зазначених прав у сфері інтелектуальної власності.

Угода ТРПС визначає конкретні параметри щодо восьми об'єктів інтелектуальної власності: 1) авторського права і суміжних прав; 2) товарних знаків; 3) географічних зазначень; 4) промислових зразків; 5) патентів; 6) топологій інтегральних мікросхем; 7) охорони закритої інформації; 8) контролю за антиконкурентною практикою через договірні ліцензії.

Список використаних джерел:

1. Бабій П. Підходи до оцінки інтелектуальної власності підприємства // Економічний аналіз. – 2008. – № 19. – С. 132–134.

2. Ілляшенко С. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу підприємства // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 16–26.

3. Кузнецова Г. В. Международная торговля объектами интеллектуальной собственности / Г. В. Кузнецова // Российский внешнеэкономический вестник. – 2013. – № 08. – С. 35–47.

4. Agreement on trade-related aspects of intellectual property rights. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf